

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת נח ד' חשוון ה'תשע"ג | גליון 525

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

חטא דור המבול

"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים לְנֹחַ קַח לְךָ בָשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מְשַׁחֵתֶם אֶת הָאָרֶץ" (י. ג.). דרשו חז"ל (ב"ר ל"א ז'), "אֶת הָאָרֶץ" - עם הארץ, שאפילו ג' טפחים של עומק המחרשה נימוחו ונטשטשו. והטעם שג' טפחים נימוחו, משום שהקב"ה רצה למחות כל זכר ושארית מדור זה, ואת הפעולה שאנשי אותו הדור עשו באדמה ע"י שחרשו אותה, גם כן ה' מחה ואיבד.

מדוע העניש הקב"ה את אותו הדור בעונש כ"כ חמור, שכל היקום כולו נמחה מעל פני האדמה, ולא נותר שריד וזכר ממעשי בני האדם? כידוע שבעולם יש שני סוגים עיקריים של מחלות, יש סוג אחד של מחלות שאפילו שהן קשות ומסוכנות בכל זאת הן ניתנות לריפוי. אבל יש סוג שני של מחלות שהן חסוכות מרפא, ואין תקנה בדרך הטבע לרפאן, ולא עוד אלא, שמחלות מן הסוג הזה מידבקות עד שכל הבא בקרבת החולה ידבק ממחלתו. ולכן גם אחרי שהחולה נפטר, שורפים את כל החפצים שבה עמהם במגע.

כן הוא בתחלואי הנפש, יש פעמים שאדם עבר על מצוות ה', אבל מכל מקום אותו אדם לא נהפך להיות עדיין 'חוטא' בעצם מהותו. אבל יש חוטאים שכל כך הרבו לחטוא ולפשוע, עד שהחטא נהפך להיות חלק ממהותם, עד שאין תקנה ורפואה להם, כמו שנאמר (יחזקאל י"ד) "הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת", במצב כזה בדרך הטבע קשה מאוד לחזור בתשובה, וצריך לעשות מאמצים גדולים ומסירות נפש בכדי לשוב לפני ה', ורק במיתה מתכפר לאדם חטאו.

חטאי אנשי דור המבול לא היו סתם חטאים, אלא היתה כאן מהות חדשה שלא היתה בעולם קודם. אנשי הדור ההוא הגיעו למצב שהשחיתו את דרכם, וההשחתה היתה כל כך גדולה, עד שכל בשר שיחת וקלקל את דרכו. והחטא לחלל והעמיק, עד שגם האדמה נשחתה וכל העולם היה מלא בקלקול ובאירת החטאים. משום כך העניש הקב"ה ומחה את כל בני האדם ואת כל היקום. כי לא היתה אפשרות של קיום וחיות בעולם, אלא ע"י שהקב"ה החריב את העולם כולו וטיהר אותו מאותה אורה מסוכנת ומורעלת שהיתה בו.

עפ"י זה יבואר מה שמצינו בחז"ל (סנהדרין טז. ט.), שהקב"ה שרף שליש מהמגדל שבנו אנשי דור הפלגה ושלש ממונו נבלע באדמה ושלש נשאר כדי שילמדו תועים בינה ויבינו את נפלאות ה', ומ"מ אסור ללכת תחת אותו המגדל, כיון שהאוויר שבו משכה את הלימוד. באותו המקום בו השקיעו בני דור הפלגה את כל כוחם ומחשבתם לבנות מגדל שהוא סמל לכפירה בהש"ת ופריקת עולו, משום כך האויר שבאותו מגדל נשאר מורעל ומקולקל, ומי שעובר בו נדבק ונמשך אחריו, וגורם לו לשכחת הלימוד.

למדים אנו מכך, עד כמה עבודת המדות היא נכבדה וגדולה, ואם האדם לא יעמוד איתן כנגד פיתויי יצרנו, מי יודע לאיזה תהומות של חטאים ושפלות יוכל האדם להגיע. צריך כל אדם להתאמץ ולהתגבר ולעבוד על המדות לישרם ולתקנם כדבעי, וזו המלאכה והתפקיד הגדול והעיקרי שיש לאדם בימי חלדו.

דברי הימים

פרעות ביהודי אלכסנדריה

ו' בחשוון ד' קע"ד (414)

העיר אלכסנדריה שבמצרים נוסדה על ידי אלכסנדר מוקדון, בעת שהשתלט על מצרים ושחררה מידי הפרסים. בתקופת בית שני התפתחה באלכסנדריה קהילה יהודית עשירה שמנתה בשיא תפארתה כמה מיליוני תושבים. יהודי אלכסנדריה בנו לעצמם בית כנסת גדול שהיה מפואר ביותר, חז"ל (תוספתא סוכה ד, ו) אומרים על בית כנסת זה שהכיל כפליים מיוצאי מצרים כי 'מי שלא ראה דיפלסטון של אלכסנדריה לא ראה כבוד גדול לישראל כל ימיו'. שבעים ואחד קתדראות מזהב היו בבית הכנסת שעליהן היה מושבם של שבעים ואחד זקנים שהנהיגו את העם. במרכז בית הכנסת הייתה בימת עץ עליה היה עומד החזן בעת התפילה. בגלל גודלו העצום של בית הכנסת לא היה אפשר לשמוע את החזן מכל מקום, לכן כשהגיע החזן לסיומה של ברכה היו מסמנים לכל הקהל לענות אמן.

כארבעים שנה לאחר חורבן בית המקדש השני, כשהפליג הקיסר הרומאי טריאנוס לכיוון מצרים לדכא מרד שפרץ במקום, ארכה הפלגתו חמישה ימים במקום עשרה ימים אודות לרוח שנשבה במפרשי הספינה. כשהגיע אל בית הכנסת המפואר שמע את היהודים לומדים בפסוק בספר דברים (כה, מט) "ישא'ה עליך גוי מרחק", הבין כי פסוק זה נאמר עליו כי נישא הוא על ידי הרוח קס והרגת כל מאות היהודים שהיו בבית הכנסת. טריאנוס וחיילותיו רצחו במהלך דרכו המרד אלפי יהודים. אך עדיין הוסיפה להתקיים באלכסנדריה קהילה יהודית משגשגת, אמנם לא כפי שהיתה. כחלוף כשלוש מאות שנים מתקופה זו בו' בחשוון ד' קע"ד (414) החלו שוב פרעות ביהודי אלכסנדריה על ידי המון נוצרי מוסת, שהרגו וטבחו ביהודי העיר, וגירשו את הנותרים לפליטה. בכך באה הקץ לקהילת אלכסנדריה המפוארת.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמת, לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
18:17	17:37	16:26	ירושלים
18:14	17:39	16:42	ת"א אשדוד
18:12	17:37	16:31	חיפה
18:15	17:39	16:42	ב"ש

איש ואשה שזכו

מנוחת הגוף והנפש

נח איש צדיק תמים" (ו, ט) בספר 'יד משה' מבואר על פי מה שאמרו חז"ל (מגילה כט.) אמר רב אשי, המתייחר - בעל מום הוא. נח היה 'איש צדיק תמים' שלם בלי מום, שהיה נח עניו גדול שלמרות שהכישו הארי המשיך להביא לו את מאכלו מידי יום. מדוע נקרא אדם המתייחר כבעל מום? אלא מתוך גאוותו הוא מוגבל במעשיו, כל דבר נשפט על פי כבודו ומתוך כך הוא נמנע מדברים רבים, לכן הגדיר רב אשי את המתייחר כבעל מום. אחד ממאפייני הגאוה הוא להאשים את זולתו בכל דבר שלילי הפוקד אותו, שהרי הוא מושלם במעשיו לא יתכן כי יפול פגם במעשיו. לעומתו בעל הענוה לעולם לא יטיל אשמה על איש, בכל דבר המתרחש עימו יחקור לדרוש את שורש הדבר שבתוכו שסובב את העניין.

בבתים רבים הקשר בין בני הזוג חורק ולא זורם. ישנם בעיות הצצות ועולות, אי הבנות הגורמות להתדרדרות היחסים. מצוי שכל אחד מבני הזוג מטיל את האשמה על הצד השני, ולא מוכן לקבל שיש לו יד וחלק במצב. אלא, שהטלת האשמה על בן הזוג מובילה למבוי סתום.

"נח איש צדיק תמים" שלם בלי מום, ודוקא בגלל עבודתו הרוחנית ועלייתו התמידית זכה כדברי המדרש והגיע לדרגה שהיה 'נוח לעליונים ונח לתחתונים'. ה'בן איש חי' בדרושים על פרשת נח כותב, השם 'נח' נגזר מלשון 'מנוחה' "באה התורה ללמדנו דרך נאותה לצדיקים: בהגיע אדם על ידי קיום המצוות ועסק התורה להיות 'נח למעלה' זוכה הוא ל'מנוחה רוחנית', או אז משפיעים עליו מן השמים להיות 'נח למטה' וזוכה הוא גם ל'מנוחה גשמית' כגמול על מעשיו, כדי שיישע השפע בידו לעבודת ה'".

אם יטילו בני הזוג את האשמה כל אחד לפתחו של זולתו, ולא ינסו לבחון את עצמם במה הם צריכים להשתפר, רחוקה תהיה המנוחה הרוחנית והגשמית מביתם. כפי שאמרו חז"ל (סוטה יז.) 'איש ואשה שזכו - שכינה ביניהם. לא זכו - אש אוכלתם'. אך אם הבעל והאשה יכירו בכך שהפתרון מונח רק לפתחם, ויקבלו על עצמם להשתלם כל אחד במידותיו ובמעשיו, תוך התבוננות בפועלו ובדבריו, שמא יש בו דבר מה או התנהגות הגורמים לבן הזוג לצער או קושי. וכך, מתוך שכל אחד מבני הזוג נעשה זך במידותיו, צמיחתו הרוחנית תשפיע אף על בן הזוג ותוביל אל ביתם את השכינה, בו תשרור המנוחה הרוחנית, ואף המנוחה הגשמית ויתברך ביתם בכל מילי דמיטב, שהרי אמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו'.

תשורי מראש אמונה

"נח איש צדיק תמים היה בדרתיו" (ו, ט) הצדיק רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל בספרו "צרור הכסף" (דחש א) כותב, מצינו בנח שהיה "איש צדיק" וניצול מהמבול בצדקתו, עם כל זאת היה מקטני אמונה, כמו שדרשו חז"ל (מדרש אגדה בראשית, ז), "ויבא נח ובניו... מפני מי המבול" (ו, ז), מלמד שהיה נח מקטני אמונה, שלא נכנס בתיבה עד שהגיעו המים לארכובותיו. וכפי זה אומר אני טעם, למה שמצינו שנענש נח ביציאתו מהתיבה, והכישו ארי ונשבר, ודרשו עליו (בר"ר ל, ו) הכתוב שאומר (משלי יא, לא) "הן צדיק בארץ ישלם", ומה פשעו של נח שישולם בארץ, אלא, שהיה מקטני אמונה, ולא האמין עד שהגיעו המים לקרסוליו, ואז נכנס לתיבה, לכך בצאתו מן התיבה ישולם, שהכישו ארי ונשבר.

ובמה שקלקל נח שהיה מקטני אמונה, תיקנו ישראל כשבאו אצל הים, והאמינו בשמו של הקב"ה, כמו שכתוב (שמות יד, לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", והיו השבטים מדיינים זה עם זה, זה אומר אני נכנס תחילה, וכו'. ויש מאמר לרבותינו ז"ל עד שקפץ יהודה ונכנסו המים בחוטמו וקידש שם ה' ואמר "הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש" (תהלים סט, ב), ובזכות האמונה זכו לומר שירה כמו שנאמר (שם, לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", וסמך ליה (שם טו, א) "אז ישיר משה", בזכות האמונה, כדכתיב (תהלים קו, יב) "ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו". וכן כתיב (שה"ש ד, ח) "תשורי מראש אמונה" דכתיב "ויאמינו בה'", וכן כתיב (שמות ד, לא) "ויאמן העם", ובזכות זה "תשורי" - זכו לומר שירה.

ברמאות

פי יצר לב האדם רע מנעריו (ה, כא)

פעם עבר הגאון רבי חיים מזביסק זצוק"ל ברחובה של עיר וראה עגלון כפוף גו וחלוש, היושב ומנווט עגלה הרתומה לשני סוסים אבירים, באמצעות השוט שבידיו, והסוסים מצייתים לו. פנה רבי חיים לתלמידיו ואמר: ראו זה פלא, בורא העולם נתן לסוסים אלו כח רב יותר מאשר לעגלון, ובכל זאת הם מתבהלים ממוכותיו של עגלון חלוש זה, בו בעת שיכלו לבעוט בו ולהשתחרר מעולו. אלא, אמנם לסוסים יש כח יותר מאשר לעגלון, אך שכל אין להם! שהרי סוסים הם ואין הם יודעים להעריך את כוחותיהם כראוי. כך פירש רבי חיים את הפסוק (תהלים מט) "ואדם ביקר כל ילין נמשל כבהמות נדמו", "ואדם ביקר" - האדם קיבל מבורא העולם כוחות יקרים מאד, אך הוא לא מבין בהם ולא מעריכם כראוי, ולכן נמשל כבהמות...

משל זה מלמדנו על היצר הרע אשר אין בו מאומה, ובכל אופן הוא מצליח להטיל את פחדו על בני האדם המתחשבים בו ויראים מפניו. אלא שמיום בריאת העולם נברא היצר כך שהיה בכוחו של האדם לנתץ אותו להסיסים, ויש לו לאדם לשים על ליבו לדעת ולהבין את הכוחות הטמונים בו, לגבור על היצר ולהיות יכול לו כבר "מנעריו".

ויקח שם ופת את השמלה (ט, ט)

פירש רש"י ויקחו אין כתיב אלא "ויקח", למד על שם שנתאמן המצוה יותר מיפת. ולכן זכו בניו לטלית של ציצית, ופת זכה לקבורה לבניו שנאמר (יהוקאל ט) "אתו לגוג מקום שם קבר בישראל".

בספר 'אזניים לתורה' שואל מה עניין כיסוי נח למצוות ציצית ולקבורה? ומבאר שיש בעניין זה מידה כנגד מידה. שם שעשה את המצוה בחיות ובהתלהבות וכיסה את אביו, מדדו לו שכרו בכיסוי הגוף - בבגד המכסה אדם

חי המחוייב בציצית. ואילו יפת שרק נגרר אחרי שם בקיום המצוה, ללא חיות התלהבות מדדו לו שכרו באותה מידה, אף בכיסוי הגוף אולם בכיסוי עפר למתים. ועוד, שם שנודדו בקיום המצוה, קיבל את שכרו בזריזות, שכבר במתן תורה זכה זרעו במצוות ציצית. מה שאין כן יפת שנתרשל בקיום המצוה, יקבל שכרו רק באחרית הימים, במלחמת גוג ומגוג...

ובני כוש סבא וחולה ורעמה וסבתכא... וכוש ילד את נמרד הוא החל להיות גבר בארץ (י, י)

ה'בן איש חי' בספרו 'עוד יוסף חי' מביא בדבריו את בעל 'זרע ברך' שדקדק, מדוע הזכירה התורה את לידת נמרוד לכוש אביו בפסוק נפרד? ומדוע נראה כי התורה משבחת את נמרוד הרשע כפי שנאמר 'הוא החל להיות גבר בארץ'? נמרוד היה נחשב בעיני כולם כ'אלוה' שאינו נולד מאב ואם עד שבא אברהם וגילה את 'סודו' "וכוש ילד את נמרד". מסופר בתנא דבי אליהו (פרק כה) על ויכוח שערך אברהם אבינו ע"ה עם נמרוד, כאשר נימרוד ניסה למנוע מאברהם לשבור את האילילים של תרח אביו וטען "וכי אין אתה יודע שאני אדון של כל המעשים, והחמה והלבנה והכוכבים והמזלות, ובני האדם מלפני יוצאים כולם? ולמה אתה מאבד את אלוהי? ... השיב לו אברהם אבינו תשובות ניצחות ודרש מנמרוד להוכיח כי הוא אדון לעולם על ידי שיעצור את השמש ממהלכה וכדו'... כמוכן שלא היה בכוחו של נמרוד להוכיח זאת. אמר לו אברהם אבינו 'אל תתמה בלבך, כי לא אדון העולם אתה - בנו של כוש אתה... וכשם שלא היצלת את אביך מן המיתה, כך אתה לא תוכל להינצל מן המיתה' בכך נתגלו אפסיותו וערמומיותו של נמרוד לעין כל. כעת לאחר שנתגלה כי נמרוד ילוד אשה הוא, הרי אין להפליג כל כך אודות 'גבורתו' שהרי 'הוא החל להיות גבר בארץ' שכל גבורתו היא גבורת הארץ בלבד. מאז הפך להיות נמרוד ללעג וקלס בעיני הבריות שכל מי שניסה להערים על הבריות קראו עליו "על בן יאמר: נמרוד" - שכבר ניסה להראות גבורתו כ"גבור ציד לפני ה'" ולבסוף נתגלה קלונו.

שתיית יין

"וַיַּחַל נח איש האֲדָמָה וַיִּטֵּעַ כֶּרֶם. וַיִּשְׂתֶּה מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֶה" (בראשית ט, כ-כא) דרש עובר גלילאה (סנהדרין ע.) "יג ווי"ן נאמרו ביין, וַיַּחַל, וַיִּטֵּעַ, וַיִּשְׂתֶּה, וַיִּשְׁכַּר, וַיִּתְגַּל, וַיִּרְא, וַיַּגֵּד, וַיִּקַּח, וַיִּשְׁמֹנו, וַיִּלְכוּ, וַיִּכְסּוּ, וַיִּקְצוּ, וַיַּדְעוּ. שרומזו ללשון 'י' וי' למרבה בשתיית יין עד כדי שכרות.

מובא בזהר הק' (ח"ג קפט, ב) 'אין קדושה אלא ביין, ואין ברכה אלא ביין'. לעומת זאת מציינו בנביאים ובדברי חז"ל אזהרות רבות על שתיית יין העלול לגרום לדברים שליליים, כפי אמרו חז"ל (סנהדרין ע.) "אין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין". מהו אם כן הגדר המותר של שתיית יין, והאם מותר לאדם להשתכר מן היין?

בגמרא בעירובין (סד.) מבואר שישנם שני מצבים של שיכרות, מצב של 'שתוי', בו אסור לאדם להורות הלכה, ואף אסור לאדם להתפלל - אך אם התפלל יצא ידי חובתו (שו"ע, סימן צט, ס"א), ומצב כבד יותר של 'שיכור', שאינו יכול לדבר בפני המלך או בפני אדם נכבד, אז תפילתו תועבה ולא יצא ידי חובתו. בנוסף ישנו מצב הנקרא 'שיכרותו של לוט'. וכך למדנו בגמרא בדיני מקח וממכר (עירובין סה.), ששיכור יש לו דין פיקח לכל דבר, והוא נושא באחריות מלאה לכל דיבוריו ומעשיו. אולם, אם הגיע ל'שיכרותו של לוט', דהיינו, למצב בו אינו מודע למעשיו, ואין לו שום שליטה עליהם. כי אז אין דינו כדן כשוטה, והוא פטור מכל התורה.

שתיית יין פעמים יש בה מעלה והיא רצויה ואין בכך הנהגה פסולה, אולם אם אדם מרבה בשתייתו יכול להגיע לדין נזק משתייתו. ומכל מקום לכל הדעות, אסור לאדם להגיע למצב של 'שיכרותו של לוט' בכל ימות השנה, שהרי נהפך הוא בכך לשוטה, ומפקיע עצמו מכל מצוות ה', ומאבד את ה'צלם אלקים' שבו. הרמב"ם כותב בהלכות דעות (פ"ה, ה"ג) 'ג'שהחכם שותה יין אינו שותה אלא כדי לשרות אכילה שבמעיו, וכל המשתכר הרי הוא חוטא ומגונה, ומפסיד חכמתו, ואם נשתכר בפני עם הארץ הרי זה חילול השם'.

על המצבים בהם אדם מצווה לשתות יין כבימי פורים כתב הש"ה 'ואני מלמד זכות לקדושים אשר בארץ, המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם ומשרתיו, ששתו לפעמים הרבה יותר מזדי בסעודות גדולות, בפרט בסעודות מצוה, בודאי היתה כוונתם בזה לשם שמים, כי מתוך משתה היין הוו מבדחי טובה, ומתוך כך אומרים דברי תורה על השלחן הרבה מאוד, וכפילים לתושיה'. על כך אמרו חז"ל 'ש'אדם ניכר בכוסו' (עירובין סה.).

מצוה בו יותר מבשלוחו

"וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת נח" (ת, א) דרשו חז"ל (תנחומא ט) כל אותן י"ב חדש לא טעם שינה לא נח ולא בניו, שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה ואת העופות... שיש בהמה שאוכלת לב' שעות בלילה ויש אוכלת לשלשה... תדע לך שלא טעמו טעם שינה. 'וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת נח', מדויק ה"אבן עזרא" ומה לגבי בניו ובנותיו ואשתו ונשי בניו? אלא "אֶת נח" - שהוא היה העיקר!

במה נח היה עיקר יותר מבניו?! ביארו חכמי המוסר, כאשר הטיל הקב"ה על נח את האחריות לדאוג לבניית התיבה ולהקמתה, לא הטיל זאת נח על אחרים, אלא טרח ויגע בעצמו כדי לקיים את מצוות ה'. משום כך נאמר: 'וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת נח', לבניו על אף שסייעו וטרחו עד כדי שלא טעמו טעם שינה לא ניתנה הברכה המיוחדת הזו, כי אם למי שנשא בעול באמת, מתוך רגש אחריות ותחושת שליחות. לכן הארי, מלך החיות, ידע שצריך להכות רק את נח ולא את בניו, כיון שנח לבדו לקחת על עצמו את האחריות להאכלתו.

אמרו חז"ל בירושלמי (ביכורים ג, ה"ג), **חכם, חתן ונשיא גדולה מכפרת**, דהיינו שנמחלים להם עוונותיהם. מפני מה זכו למחילת עוונות?! אלא, כיון שנוטלים על עצמם את עול האחריות: **החכם** להורות את דרך ה', **הנשיא** לפרנס את הכלל ו**החתן** לפרנס את אשתו ומשפחתו, מן השמים מוחילים להם על עוונותיהם, כדי שיוכלו לעמוד בעול אחריותם.

לאורם נלך

הרב אשר בר יחיאל - הרא"ש - ט חשוך ה' פ"ח (1328)

רבי אשר בר יחיאל זצוק"ל, רבן של כל בני הגולה רבות בעניני משפט.

ממנהיגי הדור היה הרא"ש ומגדולי הפוסקים ומפרשי התלמוד, וכל רבני ספרד היו כפופים לו. הוא ריכז ברוב כשרונו ועומק הבנתו את המקובל בין שני חלקי עם ישראל בארצות אשכנז ובספרד, והסבירם באופן מופלא ובהגיון צרוף מתוך חריפות ובטחון גדול בחיבוריו המהווים אבן יסוד בפסיקת ההלכה, והיה אחד משלושת עמודי הפוסקים עליהם הסמין רבי יוסף קארו את חיבורו ה'שלחן ערוך'. אל ישיבתו בטולדו הגיעו מאות תלמידים גם ממזרח אירופה ורוסיה.

דרכו של הרא"ש והנהגתו הזכה משתקפת גם דרך חיבורו "אורחות חיים להרא"ש", המשמש מורה דרך בכל שטחי החיים.

שמונה בני תלמידי חכמים ויראים היו להרא"ש, בנו בכורו רבי יחיאל שנקרא על שם סבו מוזכר רבות בספרי הרא"ש, ונפטר בחיי אביו. לאחר פטירתו בא בחלום לאביו וסיפר לו שהיה ראוי להיות מבני עליה. בנו השלישי רבי יעקב בעל הטורים נודע בזכות חיבורו שהקנה לו שם עולם. בט' בחשוון ה' פ"ח (1328) נשבה ארון האלוקים בטולדו, ורבי אשר נלקח לבית עולמו כשכל העם בוכים וסופדים לו, זיע"א.

אל תשים עיניך למי שעלה לעושר יותר ממך, אלא למי שהוא תחתך אל תביט למי שהוא קטן ממך בעבודה ובריאה, כי אם לגדול ממך

(אורחות חיים לרא"ש)

זמוראכם יהיה על כל חית הארץ

המלך ביקש לקחת עימו ספרי קודש, טלית ותפילין. כששמעו שליחי המלך את בקשתו לעגו וצחקו לו ואמרו 'וכי אינך יודע כי לא יהיה לך מה לעשות בחפצים אלו, האריות לא ימתינו עד שתסיים את תפילתך', אך מנגד לא עצרו בעדו לקחת את אשר רצה ופנו יחד עימו לצאת את הבית. כשראה רבי חיים את הקהל הגדול שגדש את הרחוב פנה ואמר לקרוביו 'אל תצטערו ידידי, ה' ממיט ומחיה, פודה ומציל, עונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה, בוטח אני בה' יתברך שהישר בעיניו יעשה', וכך כשהוא מלווה באחיו היהודים המלומדים אותו בבכיות ובצעער רב, ומנגד בשונאי ישראל שצהלו לאידו, הובל רבי חיים אל חצר ארמון המלכות.

שאגות האריות נשמעו למרחוק, כבר יומיים לא קיבלו את מנתם והם חיפשו אחר טרף כלשהו. שומרי הגן קיבלו את רבי חיים שלא חת מפני הצפוי לו, הם כבלוהו בחבלים על מנת להורידו אל האריות, ושיערו שלא יחלפו דקות אחדות מהרגע שיורידו את היהודי אל הכלוב, וכבר לא ישר ממנו זכר. להפתעתם, נעמדו האריות במקומם ולא קרבו אל רבי חיים כלל. 'ודאי מצאו דבר מה לאכול' חשבו לעצמם 'לא ירחק הזמן וודאי יתנפלו על היהודי', עזבו את המקום ושוב לעבודתם. רבי חיים התעטר בתפילין והתעטף בטלית וכך יושב היה בכלוב האריות ולומד בספריו שהביא עימו, והאריות אשר סביבו כמו חלקו לו כבוד נעמדו למולו וקישו בזנבם, כשהם משמיעים מידי פעם נהמת כניעה.

חלפו יומיים מאותו יום מר ונמהר בו הושלך רבי חיים אל גוב האריות, שומרי הגן באו כדרכם על מנת להאכיל את האריות, תדהמה אחזה אותם כשראו את רבי חיים עטוף בטלית ומעוטף בתפילין יושב בכלוב ולומד בנעימות כשמסביבו האריות כורעים ועומדים בראת כבוד. מיד שלחו לספר למלך את הדבר, כששמע המלך על כך הוא לא האמין למשמע אזניו ומיהר לעבר גינת הארמון על מנת לחזות בדבר בעצמו. המראה היה מפעים ולא מציאותי רבי חיים כמו לא שם ליבו לנעשה סביבו, יושב היה אחוז שרעפים ולומד בדקות רבה כשהאריות עומדים לשומרו. מיד קרא המלך 'הנהכן ידעתי כי ישאלוקים בישראל' - ופקד - 'אי שקדושה הוא האיש, הוציאו מיד והביאוהו לפני!' כשהובא רבי חיים אל המלך, התנצל המלך לפניו וביראת כבוד שאלו לפשר הדבר. ענה ואמר לו רבי חיים 'התורה שלמדת' בזמן שבטלתי ממלאכה, היא שהצילה אותי'. המלך שנוכח לראות את צדקותו של רבי חיים העניק לו מתנות יקרות, וגידלו ורוממו מעל כל השרים, ומאז החשיב את דעתו והתייעץ עימו בכל עת.

ארמון המלכות במרוקו המה אדם, המלך אירס את בתו כלילת המעלות והזמין את כל מכריו וידידיו לשמחת האירוסין. בין המוזמנים היה צורף הזהב המפורסם מהעיר סאלי שבמרוקו, לא לחינם הוא הוזמן, תכשיטי הזהב שיוצרו בבית מסחרו היו ידועים לשם ולתפארת, והמלך אווה להזמין את תכשיטי הכלה ותכשיטי שאר בני ביתו אצל צורף זה בלבד. הצורף קיבל את הזמנת התכשיטים בכבוד רב ושב לעיר סאלי כשבידו זהב מאוצר המלוכה המיועד להכנת התכשיטים. באותם ימים עבד אצל צורף זה **רבנו חיים בן עטר** - 'האור החיים' הקדוש זיע"א. רבי חיים שלא רצה להנות מכתרה של תורה, היה משכיר עצמו בעת שכלתה הפרוטה מכיסו כשכיר יום, אצל הצורף למספר ימים עד שהרויח סכום שיש בו די לתקופה הקרובה, או אז היה עוזב את עבודת הצורפות וחוזר לעסוק בתורה ללא טירדה.

שמחת הנישואין של בת המלך אמורה היתה להיערך בעוד שבועות מספר והמלאכה רבה, אך הצורף בטוח היה כי את רוב העבודה יבצע השכיר רבי חיים היהודי העובד בחנותו לפרקים, ועבודתו המדוייקת עשויה בחן ובטוב טעם. אלא שלהוותו באותם ימים רבי חיים לא נזקק לכסף ולא הגיע לעבודה. כל מאמציו של הצורף לעמוד בלחץ הזמן לא עמדו לו ויום נישואי בת המלך קרב והלך.

מספר ימים לפני יום הנישואין הגיעו שליחי המלך, והזמינו את הצורף לבוא אל המלך עם התכשיטים היקרים. נבון עמד הצורף מול המלך שהתכעס ביותר על שלא קיבל את כל התכשיטים שהזמין. פיק ברכיים אחז בצורף, הוא ידע כי עונש מוות מרחף על ראשו, וכדי להציל את עצמו מגזר דין קשה זה מיהר להטיל את האשמה לא פחות מאשר על הצדיק רבי חיים בן עטר, שכביכול מחמת היעדרותו מהעבודה, לא באה המלאכה לסיימה.

המלך שחמתו בערה בו מיהר לגזור על רבי חיים עונש כבד, להשליכו לגוב האריות כדין המורד במלכות. כלוב אריות גדול עמד בגינת הארמון, הכלוב היה שמור ומוגן כראוי, פתח הכלוב היה בחלקו העליון מבעדו היו משלשלים את הנידונים למוות באמצעות חבלים, ועוד לפני הגיעם לקרקע כבר היו הנידונים האומללים נקרעים לגזרים, ותוך זמן קצר לא היה נשאר זכר לגופם.

אורת תוגה שררה באותו יום ברחוב היהודים, שליחי המלך שבאו להוביל את רבי חיים אל גוב האריות דמו למלאכי חבלה. כל היהודים התאספו ליד ביתו של הצדיק, זועקים אל ה' ומתפללים לישועתו. כשראה רבי חיים את שליחי

הגייזר

שחור וצהוב. מקור הצבעים מגיע מהמינרלים בהם עשירים מי הגייזרים, הבקטריות שבמים, והשתקפויות האור במים. כשהמים מתקררים הצבעים מתחזקים בהדרגה.

אזור הגייזרים הגדול בעולם הוא בפארק ילוסטון שבקליפורניה, קיימים בו תשע בקעות עשירות 400 גייזרים. המחזה הוא מפעים, הכל רותח וגועש, אף האדמה חמה, השלג היורד במקום לא מצליח להיערם ומיד עם הגיעו לאדמה הוא נמס. אדים חמים עולים מעל פני הקרקע מבין פתחים רבים כשמידי פעם מתפרצים מהם מים. יש גייזרים קטנים המתפרצים מידי כמה דקות, ואחרים, גדולים יותר מתפרצים כל כמה שעות, ימים, או שנים.

בפארק זה נמצא הגייזר המפורסם בעולם ושמו 'הזקן הנאמן', הוא נקרא כך בשל נאמנותו לתפקיד - הוא מעולם לא החמיץ התפרצות במשך למעלה ממאה שנות תצפיות, ופורץ בממוצע פעם ב-91 דקות. בכל התפרצות נפלטים בין 15,000 ל-35,000 ליטרים של מים, משך ההתפרצות נע בין שתיים לחמש דקות וגובה המים המתפרצים מגיע עד 40 מטר. בפארק זה נמצא אף הגייזר הפעיל הגבוה בעולם הנקרא 'ספינת הקיטור', והוא מתפרץ אחת לכמה ימים ולפעמים שנים, לגובה של עד 120 מטר.

רעידה אדמה אף חלשה, יכולה לגרום לשינוי בהתפרצויות הגייזר ואף להיעלמותו. מה רבו מעשיך ה'!

"וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנַת תְּהוֹם" (ה, ב) פירש רש"י כשנפתחו כתוב **"נִבְּקְעוּ פֶלַ מַעֲיֵנַת"** (ו, יא) וכאן כשנסגרו אין כתוב **"פֶּלַ"**, לפי שנשתירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריה וכיוצא בזה.

קיימים בעולם מעיינות של מים חמים המבעבעים מפתחים שבאדמה, בחלק קטן ממקומות אלו מתרחשת תופעה מפליאה של התפרצות מים חמים וקיטור מתוך פתח באדמה המגיעים גם לגובה של 100 מטר, תופעה זו נקרא בשם 'גייזר' שפירושה "להתפרץ". בדרך כלל הפתח של הגייזר על פני כדור הארץ הוא צר ומחובר לתעלות צרות המגיעות למאגרי מים תת-קרקעיים. המים המחלחלים בקרקע משלגים וגשמים מגיעים לשכבה של סלע מחומם הקרוב באופן יחסי לפני כדור הארץ. כשהתעלה מתמלאת, המים העליונים הקרים לוחצים על המים החמים שלמטה ומאפשרים למים שבמאגר להתחמם אל מעבר לנקודת הרתיחה. הלחץ במים שבמאגר גובר, בשלב זה המים מתפרצים דרך הנקודה החלשה ביותר באדמה, כמו מזרקת מים המסוגלת להגיע לגובה של עשרות מטרים, ברגע שהלחץ השתחרר, הגייזר דועך עד לשלב בו הלחץ של המים שוב גובר ואז הגייזר מתפרץ שוב וחוזר חלילה. הצבעים שבתוך הבריכות, המעיינות והאדמה שסביבם, מדהימים בגוונים רבים כמו כתום חלודה, כחול עמוק,